

عوامل اجتماعی مرتبط با ارزش زمان در بین شهروندان شهر یزد

دکتر حسین افراسیابی^۱ و اسکندر قائدی^۲

تاریخ وصول: ۹۵/۱۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۶/۱۱/۳

چکیده:

زمان، منبع کمیابی است که تنها مدت کوتاهی در اختیار انسان است و می‌تواند فرصت موفقیت و اثرگذاری را فراهم کند. با وجود این، برای همهی افراد ارزش یکسانی ندارد. این پژوهش با هدف بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با ارزش زمان در بین شهروندان یزد انجام شد. جامعه‌ی آماری تحقیق، شامل کلیه‌ی شهروندان بالای ۱۵ سال شهر یزد بوده که با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بود که از روایی و پایایی آن با شیوه‌ی صوری و سازه‌ای مورد تأیید قرار گرفت. برای نمونه‌گیری از روش تصادفی از نوع خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شده است. نتایج نشان داد بین تحصیلات، خاستگاه اجتماعی، شغل، انگیزه‌ی پیشرفت، جهان‌گرایی، جامعه‌پذیری، دینداری و سرمایه‌ی اجتماعی با میزان ارزش زمان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. متغیرهای جامعه‌پذیری، انگیزه‌ی پیشرفت و تحصیلات، در مدل رگرسیون گام به گام وارد شد و توانست ۲۸ درصد از تغییرات میزان ارزش زمان را در نمونه‌ی مورد مطالعه تبیین کند.

مفاهیم کلیدی: ارزش زمان، انگیزه‌ی پیشرفت، جامعه‌پذیری، نظم، سرمایه‌ی اجتماعی

^۱ دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه یزد (نویسنده‌ی مسئول) hafraziabi@yazd.ac.ir

^۲ کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه یزد ghaedie071@gmail.com

مقدمه و بیان مسأله

ارزش زمان، از مهم‌ترین ارزش‌های زمینه‌ساز توسعه در جوامع معاصر به شمار می‌رود. اهمیت زمان به این دلیل است که حتی اگر جامعه‌ای بیشترین منابع مادی را در اختیار داشته باشد، چنانچه کنشگران و نهادهای اجتماعی ارزش واقع‌بینانه‌ای برای زمان قائل نباشند، دستیابی به توسعه‌ی اجتماعی امکان‌پذیر نیست. بشر در طول تاریخ به زمان توجه داشته و از آن غافل نبوده، اما این توجه تنها به اموری جلوه می‌نمود که برای او حیاتی بود؛ از جمله می‌توان به زمان جنگ، وقت کاشت و برداشت در امور کشاورزی، زمان کوچ و غیره اشاره کرد. این در صورتی است که برای انسان عصر مدرن، تمام ساعات، دقایق و ثانیه‌ها چنان دارای ارزش بوده که حاضر نیست به هیچ قیمتی این گران‌بهاترین سرمایه را هدر دهد. دیدگاه انسان از سرشت زمان در طول سالیان دستخوش تغییر بوده است. تا آغاز قرن حاضر، مردمان به زمان مطلق باور داشتند. یعنی می‌پنداشتند که به شیوه‌ای یگانه و واحد به هر رخدادی می‌توان عددی به نام «زمان»^۱ نظیر نمود، و همه‌ی ساعت‌های دقیق نیز، فاصله‌ی زمانی واحدی برای هر دو رخداد نشان می‌دهند. اما کشف ثابت بودن سرعت نور برای همه‌ی ناظران صرف نظر از چگونگی حرکت شان، به نظریه‌ی نسبت انجامید و طبق آن می‌بایست فکر زمان مطلق واحد را کنار گذاشت (هاوکینگ، ۱۳۸۴: ۱۸۱). در گذشته، زمان به این درجه اهمیت نداشته است، اما امروزه هر لحظه از زمان آستان حوادث و تحولات شگرف است (فرنر، ۱۳۸۱: ۴۱).

بی‌ارزش بودن زمان و وقت در میان ایرانیان، در دوره‌های گذشته، نکته‌ای است که مورد توجه نویسندگان و تاریخ‌نگاران قرار گرفته است، بسیاری از آنان یا به گونه‌ای مشخص و صریح یا در قالب بیان رخداد‌های گوناگون بدان اشاره کرده‌اند. در میان جهانگردان و شرق‌شناسانی که از دوره‌ی صفویه بدین سو به ایران سفر کرده‌اند، جیمز بیلی فریزر^۲، آرتور دوگوبینو^۳، آبراهام جکسون^۴ و فرد ریچاردز^۵، در زمره‌ی کسانی‌اند که به بررسی این «ویژگی ایرانی» بسیار علاقه و توجه نشان داده‌اند. فریزر در این‌باره چنین نگاشته که «ایران سرزمین تأخیر است». جکسون که در روزگار پهلوی اول به ایران آمده،

^۱ Time

^۲ Billy James Fraser

^۳ Arthur Dvgvbynv

^۴ Abraham Jackson

^۵ Fred Richards

در میان این جهانگردان بیش از همه‌ی به مسأله‌ی «بی‌ارزش دانستن وقت و زمان» توجه داشته است (یساولی، ۱۳۹۴: ۷).

نگرش ما نسبت به زمان دائماً در حال تغییر است. بسیاری از این تغییرات به خاطر ابداع تکنولوژی نوینی است که کار، سفر و ارتباطات ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ظهور اینترنت، پست الکترونیکی و شبکه‌های مجازی، سبب شده است که تبادل اطلاعات تقریباً بلادرنگ صورت بگیرد، همچنین سفر به نقاط دور و نزدیک دنیا را سریع‌تر و مقرون به صرفه‌تر کرده است. افزایش امکانات موجود، از یک طرف باعث سهولت در انجام کارهای روزانه شده است و از طرفی دیگر، به دلیل سهولت در انجام کارها، برای ما محدودیت زمانی ایجاد می‌کند. با توجه به مجموع شرایط جهان معاصر، لزوم استفاده اثر بخش و بهینه از زمان، هر روز اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. همه‌ی ما می‌دانیم که زمان ارزش زیادی دارد و افراد و واحدهای مختلف یک سازمان مسئولیت زیادی در قبال استفاده‌ی صحیح از آن دارند (هیندل، ۱۳۸۳: ۷). زمان یکی از منابع کمیاب و بی‌نظیری است که استفاده‌ی مؤثر و اثربخش از آن ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای موفقیت در کار و زندگی محسوب می‌شود. استراتون^۱ (۱۹۹۳)، اعتقاد دارد، کسانی که قدرت زمان و چگونگی سازماندهی و استفاده از آن را می‌دانند، بسیار موفق‌تر از افرادی هستند که همیشه از تنگی وقت می‌نالند. به همان نسبت که اختیار ما در انتخاب وظایف و تصمیم‌گیری افزایش می‌یابد، اختیارمان برای وقت خودمان نیز زیادت‌تر و تدریجاً رویه‌ی معمول ما می‌شود و غالباً عادت‌هایی پیدا می‌کنیم (بدون آگاهی ما) که شاید ما را عقب نگه دارد. در هر صورت زمان از موضوعات مهمی است که در دنیای پر رقابت امروز باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

مسأله‌ی پژوهش حاضر نیز از چالش و حساسیت خاصی در جامعه حکایت دارد و به دنبال پاسخ به این پرسش‌هاست؛ ارزش زمان بین شهروندان شهر یزد چقدر است؟ میزان ارزشی که شهروندان برای زمان قائل هستند با کدام عوامل اجتماعی و فرهنگی در ارتباط است؟

^۱ Stratton

پیشینه پژوهش

ارزش زمان از جمله متغیرهایی است که کمتر مورد توجه محققین جامعه‌شناسی قرار گرفته است. هر چند مفاهیمی همچون مدیریت زمان در مدیریت و روانشناسی مورد بحث قرار گرفته است. در ادامه به تعدادی از تحقیقات نزدیک به مسأله‌ی تحقیق اشاره شده است.

الف) تحقیقات داخلی

ملک‌آرا (۱۳۸۸)، به بررسی رابطه‌ی مدیریت زمان با فرسودگی شغلی کارکنان اداره‌ی کل امور مالیاتی آذربایجان پرداخت. نتایج نشان داده رابطه‌ی معنی‌داری بین مدیریت زمان و فرسودگی شغلی کارکنان وجود دارد؛ همچنین کلیه‌ی ابعاد مدیریت زمان به غیر از بعد نه گفتن با فرسودگی شغلی رابطه‌ی معنی‌دار دارند (ملک‌آرا، ۱۳۸۸: ۹۸-۸۱).

حاجلو و همکاران (۱۳۹۰)، پژوهشی با موضوع «پیش‌بینی روانشناختی مدیریت زمان: رابطه‌ی وظیفه‌شناسی، سرسختی و ترجیح سازمانی با مدیریت زمان» انجام دادند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که مدیریت بهتر زمان به‌طور مستقیم از نمرات بالاتر وظیفه‌شناسی، سرسختی و ترجیح سازمانی پیش‌بینی می‌شود و سرسختی و ترجیح سازماندهی نیز از وظیفه‌شناسی تأثیر می‌پذیرد و وظیفه‌شناسی از طریق سرسختی و ترجیح سازمانش به‌طور مستقیم در مدیریت زمان نفوذ دارد (حاجلو و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۲-۱۰۳).

قائدمحمدی و ناظم (۱۳۹۰)، در پژوهش خود که با هدف بررسی رابطه‌ی بین کارآفرینی و مدیریت زمان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی به منظور فراهم آوردن الگوی مناسب برای مدیریت زمان دانشجویان بر اساس کارآفرینی آنان است. نتایج نشان داده که بین کارآفرینی و مدیریت زمان دانشجویان رابطه وجود دارد (قائدمحمدی و ناظم، ۱۳۹۰: ۱۰۴-۹۱).

یافته‌های پژوهش بلند (۱۳۹۳)، با عنوان «معنویت‌گرایی، مدیریت زمان و پیشرفت تحصیلی: زمان‌ورزی معنوی» حاکی از این است که دانشجویانی که به لحاظ معنویت‌گرایی نمره‌های بالا را به خود اختصاص داده بودند در مدیریت زمان کارآمدترند (بلند، ۱۳۹۳: ۱۷۴-۱۵۵).

ب) تحقیقات خارجی

پژوهش‌های وورل و هیل^۱ (۲۰۰۱)، حاکی از آن است که نگرش مثبت نسبت به آینده به‌طور مثبتی با پیشرفت تحصیلی بالا ارتباط دارد، به طوری که دانش‌آموزان در خطر ترک تحصیل که نسبت به آینده خوشبین بودند، بیشتر احتمال به پایان رساندن تحصیلات خود را داشته‌اند تا همتایانی که در همین درجه از خطر بودند، اما نگرش مثبت کمتری به آینده داشته‌اند (به نقل از وورل و میللو، ۲۰۰۹).

ایراد^۲ (۲۰۰۳)، در مطالعه‌ای که به بررسی رابطه‌ی بین آموزش مدیریت زمان با استریش شغلی پرداخته است نشان داد، بین آموزش مدیریت زمان با استریش شغلی رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد و لذا فرضیه‌اش مورد تأیید قرار گرفت؛ بنابراین نتیجه گرفت که آموزش مدیریت زمان در کاهش استرس و تعلل در کارها مفید بوده است و سلامتی روانی از طریق آموزش مهارت مدیریت زمان تأمین شده و در سازمان کارها در یک زمان مشخص انجام شده و زمان زیادی برای انجام یک کار هدر نمی‌رود.

سابلیم^۳ (۲۰۰۷)، طی تحقیقی دریافت کلید موفقیت در مدیریت زمان شناسایی و فهم موقعیت‌های بحرانی، خودتنظیمی و انعطاف‌پذیر بودن در مقابل این وضعیت است؛ و میان استفاده‌ی صحیح از زمان با انعطاف‌پذیری در مقابل شرایط بحرانی رابطه وجود دارد. وی بیان کرد بسیاری از مردم ادعا می‌کنند کار آنها در موقعیت بهتر و نمایان‌تر است اما متأسفانه نتایج تحقیقات دلالت بر این دارد که این مسائل به ندرت جواب مثبت دریافت می‌کنند؛ همچنین به دلیل تأثیر برنامه‌ها و اولویت‌ها وظایف مهم و اساسی در طولانی‌مدت مورد توجه قرار می‌گیرد و مردم سطح بالایی از استرس را تحمل می‌کنند و مجبورند وظایف را شناسایی و به بهترین نحو انجام دهند (به نقل از عارفی و دیگران، ۱۳۸۸).

چارلز^۴ (۲۰۰۷)، به بررسی رابطه‌ی میان مدیریت زمان و آموزش مهارت‌های اجتماعی مدیران آموزشگاه‌ها پرداخت. نتایج تحقیق نشان داد میان مدیریت زمان با مهارت‌های اجتماعی و آموزش آن رابطه‌ی معناداری وجود دارد. برای اینکه برنامه از نظر اجتماعی معتبر باشد ۱۰ سرپرست بیرونی آن را مورد قضاوت قرار دادند، نتایج نشان داد استفاده از ۲ سرپرست آموزشگاه، مقدار زمان اختصاص داده شده برای انجام کارها را

^۱ Hill and Worrall

^۲ Eerade

^۳ Sublime

^۴ Charles

کاهش می‌دهد و بدون کاهش کیفیت، ارزیابی خدمات افزایش می‌یابد (به نقل از عارفی و دیگران، ۱۳۸۸).

لورنت^۱ و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهش «ارزش زمان در حفظ محیط زیست و عرضه خدمات اکوسیستم: تمایل به رها کردن زمان اعمال» به توصیف فرایندهای زیست محیطی و جامعه می‌پردازد و نشان دادند که بین محل اقامت و جنسیت پاسخ‌دهندگان در تخصیص دادن زمان به فعالیت‌های مرتبط با برنامه‌های حفاظت از محیط زیست تفاوت معناداری وجود دارد.

چهارچوب نظری پژوهش

در بین نظریه‌پردازان علوم اجتماعی تنها معدودی از آنها به‌طور غیر مستقیم به مقوله‌ی زمان پرداخته‌اند. تعداد اندکی از نظریه‌پردازان بویژه در حوزه‌ی نوسازی به صورتی گذار به مقوله‌ی مزبور اشاراتی داشته‌اند.

مک‌کلند از یک میل قوی به سمت پیشرفت صحبت می‌کند؛ انجام دادن خوب کار، و اندیشیدن به راه‌های جدیدی که بتوان از رهگذر آنها انجام کارهای فعلی را بهبود بخشید. وی از این میل قوی به‌عنوان «نیاز به پیشرفت^۲» نام می‌برد و معتقد است هر یک از ما مقدار زیادی وقت آزاد داریم اگر شخصی وقت آزاد خود را صرف اموری نظیر استراحت، شنا، مطالعه و خلاصه لذت بردن از زندگی خود نماید، این شخص انگیزه‌ی پیشرفت ناچیزی دارد. اگر شخصی وقت آزاد خود را به فکر کردن در مورد دوستان، خانواده، گروه‌های اجتماعی، مهمانی‌های کنار دریا و امثال آنها صرف نماید، این شخص نیز انگیزه‌ی پیشرفت اندکی دارد. تنها در حالتی می‌توان گفت شخص از انگیزه‌ی قوی برخوردار است که پی‌درپی به چگونگی بهبود وضعیت فعلی یا اینکه چگونه می‌توان یک وظیفه را از راه‌های بهتری به انجام رسانید، بیندیشد (سو، ۱۳۹۲: ۴۶).

بورديو تأثیر سرمایه‌ی فرهنگی بر مصرف، فعالیت و سبک زندگی بیان می‌کند؛ از نظر وی دارندگان سرمایه‌ی فرهنگی زیاد، خود را با سبک زندگی خاص، مصرف فرهنگ و هنر متعالی، از بقیه متمایز می‌کنند. از دید بورديو سرمایه، «هر منبعی را گویند که در عرصه‌ی خاصی اثر گذارد و به فرد امکان دهد که سودی ویژه از راه مشارکت در رقابت بر سر آن به دست آورد» (اکبری، ۱۳۸۳: ۲۳). وی سرمایه را به چند مقوله‌ی گسترده تقسیم می‌نماید:

¹ Laurent

² Achievement motivation

اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین که هر کدام از آنها را می‌توان در پرتوی میدان‌های خاص به مقولاتی جداگانه تقسیم نمود (فاین، ۱۳۸۵: ۱۰۳-۱۰۲). سرمایه عملاً کار انباشته شده (در شکل مادی و معنوی) است. به دست آوردن سرمایه زمان‌بر است؛ اما وقتی به دست می‌آید می‌توان آن را در موقعیت‌های جدید سرمایه‌گذاری نمود (جنکینز، ۱۳۸۴: ۱۰۱). داشتن سرمایه فرهنگی بیشتر به معنای داشتن توان شناختی بالاتر و گرایش به هنر متعالی، ناشی از شایستگی بیشتر دارندگان این سرمایه است. وی معتقد است که طبقه‌ی بالای جامعه، علاوه بر امکانات اقتصادی و به تبع آن سیاسی، سرمایه‌ی فرهنگی و اجتماعی را نیز در اختیار دارند (فاضلی، ۱۳۸۲: ۳۸). این امر مانند سرمایه‌ی اقتصادی، موجب می‌شود که آنان در چرخه بازتولید قرار گیرند و موجب افزایش آن شوند و از طریق سرمایه‌ی فرهنگی، شیوه‌ی رفتار و گفتار خود و همین‌طور نحوه‌ی عمل اجتماعی خود را از دیگر طبقات جدا کنند؛ به طوری که این طبقه با داشتن امکانات و ملزومات فرهنگی، از لحاظ ذهنی و عینی، در ساختاری قرار می‌گیرند که خود را از دیگر طبقات جامعه جدا می‌دانند (ریترز، ۱۳۸۵: ۷۲۱). ارزش زمان و نحوه‌ی استفاده از زمان یکی از مهم‌ترین ابعاد سبک زندگی مدرن به شمار می‌آید. در پرتو نظریه‌ی بوردیو می‌توان گفت میزان ارزش زمان و نحوه‌ی تلقی کنشگران اجتماعی از زمان با انواع سرمایه‌ای که از آن برخوردارند در ارتباط است.

به نظر استارک و گلاک^۱، صرف نظر از تفاوت در باورها و اعمال خاص هر مذهب، به نظر می‌رسد اتفاق نظر قابل‌ذکری در تمام مذاهب وجود دارد مبنی بر اینکه مذهبی بودن باید نمود بیرونی داشته باشد. به نظر آنها این روش‌های عملی ابعاد هسته‌ای مفهوم مذهبی بودن را تدارک می‌کنند. طبق نظر استارک و گلاک تمامی مذاهب بر این اصل مشترک‌اند که علاوه بر جنبه‌ی درونی، باید نمود بیرونی نیز داشته باشند. دیدگاه استارک و گلاک از آنجایی با مسئله‌ی ارزش زمان ارتباط می‌یابد که انجام ادعیه و مناسک در تمام مذاهب در زمان خاصی شروع و خاتمه پیدا می‌کند، این حاکی از آن است که افراد مذهبی برنامه‌ریزی منظمی در زندگی‌شان دارند و به وقت‌شان اهمیت فراوانی می‌دهند.

بحث زمان و مکان در اندیشه‌ی گیدنز از مفاهیمی اساسی مدرنیته و جهانی‌شدن وی می‌باشد. وی معتقد است که زمان و مکان در دوره‌های قبل از مدرنیته تأکید بیشتری بر موقعیت بلاواسطه‌ی بازیگران اجتماعی داشته که در کنار هم پیوند داشته باشند. در عصر مدرنیته «فاصله‌گذاری زمان - مکان امکان توسعه‌ی مکانیسم‌های تکه‌برداری را فراهم

^۱ Stark and Glock

می‌آورد که فعالیت‌های اجتماعی را از زمینه‌های محلی بیرون آورده و آن‌ها را در سراسر زمان و مکان دوباره سامان می‌دهد» (نش، ۱۳۸۰: ۹۰). با توجه به علاقه‌ی اصلی پارسونز به نظام اجتماعی، فراگردهای ملکه‌ی ذهن ساختن و اجتماعی کردن در این تلفیق اهمیت اساسی دارند و این به آن معناست که او به شیوه‌های انتقال هنجارها و ارزش‌های یک نظام به کنشگران درون نظام علاقه‌مند بوده است. در یک فراگرد اجتماعی شدن موفق این ارزش‌ها و هنجارها ملکه‌ی ذهن می‌شوند یعنی به صورت بخشی از وجود کنشگران یا وجدان آنها در می‌آیند. در نتیجه این فراگرد کنشگران ضمن دنبال کردن منافع‌شان، در واقع به مصالح کل نظام خدمت می‌کنند. به گفته‌ی خود پارسونز ترکیب الگوهای جهت‌گیری ارزشی که به دست می‌آید تا اندازه‌ی زیادی نتیجه‌ی کارکرد ساختار، نقش بنیادین و ارزش‌های مسلط نظام اجتماعی است (ریتزر، ۱۳۸۵: ۱۳۶).

از دیدگاه نوربرت الیاس^۱، زمان لزوماً کمی و ریاضی نیست؛ بلکه زمان، می‌تواند یک نماد و حتی هنجار اجتماعی باشد که در دوره‌ها و جوامع مختلف، معانی و ارزش متفاوتی دارد (تابونی، ۲۰۰۱: ۱). زمان نمادی است که هماهنگی مراحل متمایز تغییر را تسهیل می‌کند. از نظر وی، جوامع سنتی نیاز اجتماعی چندانی برای توجه به گذر زمان احساس نمی‌کردند. اما با گسترش فرایند متمدن شدن، انسان‌ها مرتب به زمان فکر می‌کنند، خود را بر اساس آن محدود می‌کند و زمان به بخشی از آگاهی آنها تبدیل شده است. در این معنا، زمان به عاملی محدود کننده، و حتی عاملی سرکوب‌گر در جامعه‌ی مدرن تبدیل شده است (زیمل، ۱۹۹۲). زیمل نگاه به زمان اجتماعی و تحلیل آن به‌عنوان یک هنجار جمعی را فراهم کرد. در این رویکرد زمان نیز یکی از مجموعه سازوکارهای کنترل درونی است که مردم متمدن در بخش‌های مختلف زندگی‌شان پیش می‌گیرند.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین متغیرهای زمینه‌ای (تحصیلات، خاستگاه اجتماعی و شغل) با ارزش زمان رابطه وجود دارد.
- ۲- بین نیاز به پیشرفت و ارزش زمان رابطه وجود دارد.
- ۳- بین جهان‌گرایی و ارزش زمان رابطه وجود دارد.
- ۴- بین جامعه‌پذیری و ارزش زمان رابطه وجود دارد.

^۱ Norbert Elias

۵- بین دینداری و ارزش زمان رابطه وجود دارد.

۶- بین سرمایه‌ی اجتماعی و ارزش زمان رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

روش اجرای این پژوهش، پیمایش و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه است. جامعه‌ی آماری تحقیق شهروندان شهر یزد است که طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران، جمعیت آماری ۴۸۶،۱۵۲ نفر بدست آمد. روش نمونه‌گیری، تصادفی از نوع خوشه‌ای چند مرحله‌ای است. حجم نمونه با توجه به فرمول کوکران و پذیرش سطح خطای ۵ درصد، ۳۸۴ نفر تعیین شد.

روایی و پایایی: برای ارزیابی روایی پرسشنامه روش‌های مختلفی وجود دارد که در این تحقیق از اعتبار محتوایی، از نوع صوری و سازه‌ای استفاده شده است در مرحله‌ی ارزیابی روایی صوری ابزار تحقیق، پرسشنامه‌ی اولیه طراحی شد و در اختیار اساتید و متخصصان قرار گرفت و از نظرات آنها برای تصحیح و انتخاب گویه‌های مناسب کمک گرفته شد. علاوه بر این، از اعتبار سازه به روش تکنیک تحلیل عاملی استفاده شد. تحلیل عاملی تکنیکی آماری است، که برای برآورد عامل‌ها یا متغیرهای پنهان از یک طرف و کاهش تعداد زیادی متغیر به تعداد کمتری عامل، به کار می‌رود (حبیب‌پور و صفری، ۱۳۸۸: ۳۰۴). مهم‌ترین هدف تحلیل عاملی، تعیین میزان توان مدل عامل از قبل تعریف شده با مجموعه‌ای از داده‌های مشاهده شده است.

جدول ۱، نتایج آزمون تحلیل عاملی را در مورد متغیر ارزش زمان نشان می‌دهد. بر این اساس، مقدار KMO برابر با $0/87$ می‌باشد، که بیانگر کفایت نمونه‌گیری است؛ به علاوه معناداری آزمون بارتلت ($p < 0/001$) نشان می‌دهد بین متغیرهای همبستگی رابطه وجود دارد. تحلیل عاملی در نهایت با حذف ۶ گویه از گویه‌های ارزش زمان، ۱۱ گویه تأیید شد، که $55/6$ درصد از واریانس سازه ارزش زمان را تبیین می‌کند.

جدول ۱: نتایج آزمون تحلیل عامل مقیاس ارزش زمان

گویه‌ها	بار عاملی	استخراج	مقدار ویژه	واریانس تبیین شده
از زمان خود استفاده‌ی مفیدی می‌کنم	۰/۵۸	۰/۴۴	۱/۴۸	۵۵/۶
معتقدم واقعاً وقت طلاست	۰/۷۲	۰/۵۷		
از هدر دادن وقت ناراحت می‌شوم	۰/۷	۰/۵۷		
اگر وقت خریدنی بود بیش از دیگران خریدار آن بودم	۰/۷۹	۰/۶۳		
کاش می‌توانستم مقدار زیادی از وقتم را ذخیره کنم	۰/۸	۰/۶۵		
کارهای روزانه را بر اساس زمان مشخصی تنظیم می‌کنم	۰/۷	۰/۵۹		
من برای وقت دیگران اهمیت زیادی قائل هستم	۰/۶	۰/۵۵		
من برای ملاقات با دیگران از قبل با آنها هماهنگ می‌کنم	۰/۶	۰/۵۵		
دوستانم در قرار ملاقات با من از قبل هماهنگی می‌کنند	۰/۷۱	۰/۵		
دوستان و اطرافیانم اهمیت زمان من را در نظر دارند	۰/۷	۰/۵۱		
وقتی با کسی قرار می‌گذارم سر وقت در محل حاضر می‌شوم	۰/۶۵	۰/۵۲		
آزمون <i>KMO</i> جهت متناسب بودن اندازه‌ی نمونه	۰/۸۷		ضریب آلفای کرونباخ: ۰/۸۰	
آزمون <i>Bartlett</i> جهت درست بودن تفکیک عامل‌ها	<i>Df</i> =۵۵	<i>Sig</i> =۰/۰۰۰	<i>Ch-square</i> =۱۵۱۲/۰۶	

تعریف متغیرها

ارزش زمان: ارزش، به هر آنچه برای کنشگران اجتماعی دارای مطلوبیت باشد، گفته می‌شود. ارزش زمان به معنای میزان اهمیت و استفاده‌ی مطلوب از زمان خود و دیگران در جریان زندگی روزمره است. در این تعریف می‌توان گفت ارزش زمان در سه جهت قابل طرح است. اول، اهمیت و ارزشی که کنشگر برای زمان خود در طول شبانه‌روز قائل است دوم، اهمیت و ارزش زمان دیگران برای فرد و سوم احساس اینکه زمان من برای دیگران چقدر ارزش دارد. سطح سنجش این متغیر فاصله‌ای است و سوالات در قالب طیف لیکرت نمره‌گذاری شد. گویه‌های این متغیر در جدول ۱ آمده است.

جامعه‌پذیری: جامعه‌پذیری نوعی فرایند کنش متقابل اجتماعی است که در خلال آن فرد هنجارها، ارزش‌ها و دیگر عناصر اجتماعی، فرهنگی و سیاسی موجود در گروه یا محیط پیرامون خود را فرا گرفته و درونی می‌کند (سلیمی و داوری، ۱۳۸۵: ۱۴۴). این متغیر در سطح فاصله‌ای است و جهت اندازه‌گیری آن ۴ گویه با شیوه‌ی مقیاس لیکرت طراحی شد.

نیاز به پیشرفت: گرایش کلی به تلاش کردن برای موفقیت و انتخاب کردن فعالیت‌های موفقیت و شکست (اسلاوین، ۱۳۸۵:۳۷۳). این متغیر در سطح فاصله‌ای است و جهت اندازه‌گیری آن ۶ گویه با شیوه‌ی مقیاس لیکرت طراحی شد.

سرمایه‌ی فرهنگی: ترنر سرمایه‌ی فرهنگی را مجموعه نمادها، عادت‌واره، منش‌ها، شیوه‌های زبانی، مدارک تحصیلی و آموزشی، ذوق و سلیقه‌ها و شیوه‌های زندگی که به‌طور غیر رسمی، بین افراد انسانی معمول و شایع است، تعریف می‌کند (ملاحسنی، ۱۳۸۱:۳۱). این متغیر در سطح فاصله‌ای است و جهت اندازه‌گیری آن ۱۰ گویه با شیوه‌ی مقیاس لیکرت طراحی شد.

جهان‌گرایی: مالکوم واترز، جهان‌گرایی را فرآیندی اجتماعی توصیف می‌کند که در آن قید و بندهای جغرافیایی که بر روابط اجتماعی و فرهنگی سایه افکنده، از بین می‌رود و مردم به‌طور فزاینده‌ای از کاهش این قید و بندها آگاه می‌شوند (واترز، ۱۳۷۹:۱۲). این متغیر در سطح فاصله‌ای است و جهت اندازه‌گیری آن تعداد ۵ از پرسشنامه‌ی جهان‌گرایی (افراسیابی و خرم‌پور، ۱۳۹۴: ۲۱۵-۱۸۹) استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

از مجموع پاسخگویان مورد بررسی، ۵۸ نفر (۱۵/۱ درصد) دارای مدرک ابتدایی و سیکل، ۱۵۶ نفر (۴۰/۶ درصد) متوسطه و دیپلم، ۱۲۲ نفر (۳۱/۸ درصد) فوق‌دیپلم و لیسانس و ۴۸ نفر (۱۲/۵ درصد) فوق لیسانس و دکترا هستند؛ همچنین از کل پاسخگویان تعداد ۸۲ (۲۱/۴ درصد) دارای خاستگاه روستایی و تعداد ۳۰۲ (۷۸/۶ درصد) دارای خاستگاه شهری می‌باشند. با توجه به نتایج بدست آمده، ۱۹ نفر (۴/۹ درصد) از پاسخگویان برای زمان ارزش پایینی، ۱۴۶ نفر (۳۸ درصد) متوسط و ۲۱۹ نفر (۵۷ درصد) ارزش بالایی را قائل بودند. همچنین میانگین ارزش زمان پاسخگویان ۴۰/۵۵ است که بالاتر از حد متوسط است.

بررسی فرضیه‌ها

فرضیه‌ی اول: بین متغیرهای زمینه‌ای (تحصیلات، خاستگاه اجتماعی و شغل) و ارزش زمان رابطه وجود دارد.

جدول ۲ نشان می‌دهد با توجه به اینکه سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۰۰ بوده، میزان ارزش زمان بر حسب میزان تحصیلات تفاوت معنی‌داری را نشان می‌دهد. در نتیجه

می‌توان گفت فرضیه تفاوت بین میزان ارزش زمان بر حسب میزان تحصیلات مورد تأیید قرار گرفت. کمترین میانگین مربوط به افراد دارای تحصیلات ابتدایی و سیکل (۳۷/۸۴) و بیشترین میانگین مربوط به فوق لیسانس و دکتری (۴۳/۲۱) است.

جدول ۲: آزمون تحلیل واریانس ارزش زمان بر حسب میزان تحصیلات

متغیر	گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	میانگین مربعات		f	df	Sig
					بین گروهی	درون گروهی			
ارزش زمان	ابتدایی و سیکل	۵۸	۳۷/۸۴	۸/۳	۳۳۷/۲۳	۵۰/۹۵	۶/۶۱	۳۸۰	۰/۰۰۰
	متوسطه و دیپلم	۱۵۶	۳۹/۸۲	۷/۰۴					
	فوق دیپلم و لیسانس	۱۲۲	۴۱/۷۱	۷/۱۴					
	فوق لیسانس و دکتری	۴۸	۴۳/۲۱	۵/۷۶					
	جمع	۳۸۴	۴۰/۵۵	۷/۲۹					

جهت آزمون فرضیه‌ی مربوط به ارزش زمان و خاستگاه اجتماعی، از آزمون t استفاده شد. نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد (با توجه به سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰) بین میزان ارزش زمان در افراد دارای خاستگاه روستایی و شهری تفاوت معناداری وجود دارد. میانگین ارزش زمان در افراد دارای خاستگاه اجتماعی شهری (۴۱/۶۸) بیش از افراد دارای خاستگاه اجتماعی روستایی (۳۶/۳۹) گزارش است.

جدول ۳: آزمون t مقایسه‌ی میانگین ارزش زمان بر حسب خاستگاه اجتماعی

متغیر	گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	df	Sig
ارزش زمان	روستا	۸۲	۳۶/۳۹	۸/۵۵	-۶/۰۸	۳۸۲	۰/۰۰۰
	شهر	۳۰۲	۴۱/۶۸	۶/۴۸			

به منظور بررسی رابطه‌ی بین ارزش زمان و وضعیت اشتغال پاسخگویان، با توجه به سطح سنجش متغیرها، از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. یافته‌های نشان می‌دهد (جدول ۴) میزان ارزش زمان بر حسب وضعیت اشتغال به شکل معناداری متفاوت است.

جدول ۴: آزمون تفاوت میانگین ارزش زمان بر حسب وضعیت اشتغال

Sig	df	f	میانگین مربعات		انحراف معیار	میانگین	فراوانی	گروه‌ها
			درون گروهی	بین گروهی				
۰/۰۰۰	۳۸۳	۱۴/۰۴	۳۸/۶۹	۵۴۳/۴	۵/۳۰	۴۳/۴۹	۳۵	کارمند دولت
					۶/۵۳	۴۲/۹۴	۵۳	کارمند خصوصی
					۶/۷۷	۳۸/۹۴	۳۴	کارگر
					۷/۹۵	۴۱/۵۶	۹	کشاورز
					۶/۱۱	۴۱/۶۸	۳۷	کسبه
					۶/۷۸	۴۰/۰۹	۱۱	بازنشسته
					۶/۱۱	۴۰/۴۷	۴۵	خانه‌دار
					۷/۲۷	۲۲/۶۹	۱۶	بیکار
					۵/۷۵	۴۰/۸۲	۸۲	دانشجو
					۶/۵۹	۴۰/۶۵	۳۱	محصل
					۵/۸۷	۴۱/۵۹	۲۹	سایر
					۷/۲۹	۴۰/۵۵	۳۸۴	جمع

فرضیه‌ی دوم: بین نیاز به پیشرفت و ارزش زمان رابطه وجود دارد. جدول ۵ رابطه‌ی بین انگیزه‌ی پیشرفت و ارزش زمان را نشان می‌دهد. با توجه به سطح سنجش متغیرها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده گردید. توجه به اینکه سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۰۰ و کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد، لذا همبستگی معنی‌داری بین انگیزه‌ی پیشرفت و ارزش زمان وجود دارد. در نتیجه فرضیه‌ی رابطه‌ی بین انگیزه‌ی پیشرفت و ارزش زمان مورد تأیید قرار گرفت. همچنین مقدار ضریب همبستگی پیرسون برابر ۰/۳۹ شده است که رابطه‌ی متوسط و مثبتی را نشان می‌دهد. یعنی افراد دارای انگیزه‌ی پیشرفت بالاتر، ارزش بیشتری برای زمان قائل‌اند.

فرضیه‌ی سوم: بین جهان‌گرایی و ارزش زمان رابطه وجود دارد. جهت سنجش رابطه‌ی بین جهان‌گرایی و ارزش زمان با توجه به سطح سنجش متغیرها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد (جدول ۵). اطلاعات مندرج در جدول نشان می‌دهد با توجه به اینکه سطح معنی‌داری برابر با ۰/۰۱۲ است، همبستگی معنی‌داری بین جهان‌گرایی و ارزش زمان وجود دارد. در نتیجه فرضیه‌ی رابطه‌ی بین

جهان‌گرایی و ارزش‌زمان مورد تأیید قرار گرفت. همچنین مقدار ضریب همبستگی $0/12$ شده است که رابطه‌ی ضعیف و مثبتی را نشان می‌دهد.

فرضیه‌ی چهارم: بین جامعه‌پذیری و ارزش‌زمان رابطه وجود دارد. جهت سنجش رابطه بین جامعه‌پذیری و ارزش‌زمان با توجه به سطح سنجش متغیرها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. جدول ۵ نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری برابر با $0/000$ و کوچکتر از $0/05$ می‌باشد. بنابراین بین جامعه‌پذیری و ارزش‌زمان همبستگی معنی‌داری وجود دارد در نتیجه فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. همچنین مقدار ضریب همبستگی $0/44$ شده است که رابطه‌ی متوسط و مثبتی را نشان می‌دهد.

فرضیه‌ی پنجم: بین دینداری و ارزش‌زمان رابطه وجود دارد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون (جدول ۵) گویای این است که با توجه به سطح معنی‌داری برابر $0/000$ بین دینداری و ارزش‌زمان همبستگی معنی‌داری وجود دارد. در نتیجه فرضیه‌ی رابطه‌ی بین دینداری و ارزش‌زمان مورد تأیید قرار گرفت. همچنین مقدار ضریب همبستگی $0/21$ به دست آمده است. به عبارت دیگر، افرادی که سطح بیشتری از دینداری را ابراز کرده‌اند، ارزش بیشتری نیز برای زمان قائل‌اند.

فرضیه‌ی ششم: بین سرمایه‌ی اجتماعی و ارزش‌زمان رابطه وجود دارد. به منظور سنجش رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و ارزش‌زمان، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. جدول ۵ نشان می‌دهد که با توجه به اینکه سطح معنی‌داری برابر با $0/040$ بین سرمایه‌ی اجتماعی و ارزش‌زمان همبستگی معنی‌داری وجود دارد، در نتیجه فرضیه‌ی پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. همچنین مقدار ضریب همبستگی $0/10$ شده است که رابطه‌ی ضعیف و مثبتی را نشان می‌دهد.

جدول ۵: آزمون همبستگی متغیرهای مستقل و ارزش‌زمان

متغیر	نیاز به پیشرفت	جهان‌گرایی	جامعه‌پذیری	دینداری	سرمایه‌ی اجتماعی
ضریب همبستگی	$0/39$	$0/12$	$0/44$	$0/21$	$0/1$
سطح معنی‌داری	$0/000$	$0/012$	$0/000$	$0/000$	$0/04$

به منظور بررسی رابطه‌ی همزمان متغیرهای مستقل تحقیق با ارزش زمان، از رگرسیون چند متغیره با روش گام به گام^۱ استفاده شد. بر اساس نتایج این آزمون، متغیرهای جامعه‌پذیری، انگیزه‌ی پیشرفت و تحصیلات وارد مدل شده و توانستند ۲۸/۱ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند.

جدول ۶: نتایج آزمون رگرسیون ارزش زمان

مقدار ثابت	R^2	R	Sig	T	B	$Beta$	متغیر
۱۵/۱۴	۰/۲۸	۰/۵۳	۰/۰۰۰	۷/۷۲	۰/۷۷	۰/۳۵	جامعه‌پذیری
			۰/۰۰۰	۵/۳۷	۰/۴۳	۰/۲۵	نیاز به پیشرفت
			۰/۰۰۳	۳/۰۴	۱/۱	۰/۱۳	تحصیلات

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی رابطه‌ی متغیرهای اجتماعی با ارزش زمان انجام شد. آزمون فرضیه‌ها نشان داد، میزان ارزش زمان بر حسب تحصیلات به شکل معنی‌داری متفاوت است. کمترین میانگین مربوط به ابتدایی و سیکل (۳۷/۸۴) و بیشترین میانگین مربوط به فوق لیسانس و دکتری (۴۳/۲۱) است. این یافته همسو با یافته‌ی وورل و هیل (۲۰۰۱)، بود. کسانی که تحصیلات بالاتر (تحصیلات به‌عنوان یک سرمایه‌ی فرهنگی) دارند برای زمان اهمیت و ارزش زیادی قائلند. محصلین و دانشجویان برای طول مدت ترم برنامه‌ریزی می‌کنند، همین برنامه‌ریزی در طول تحصیل آنها را به استفاده‌ی مفید از زمان عادت داده است؛ چنانکه پس از اتمام تحصیلات در زندگی روزمره نیز این روند را ادامه می‌دهند. بین میزان ارزش زمان بر حسب خاستگاه اجتماعی تفاوت معنی‌داری مشاهده شد. میانگین ارزش زمان افراد مورد مطالعه دارای خاستگاه اجتماعی شهری بیش از افراد دارای خاستگاه اجتماعی روستایی است. این نتیجه با یافته‌ی تحقیق پوزا و همکاران (۲۰۰۰)، همسویی داشت. با توجه به شرای شغلی و نگرش سنتی، روستائیان اهمیت چندانی برای وقت قائل نیستند. شاید مهم‌ترین دلیل آن نیز، زمان نسبتاً زیاد و آهنگ کند زندگی روزمره در مناطق روستایی است. این در حالی است که زندگی شلوغ شهری، به ناگزیر مستلزم مدیریت و دقت در صرف زمان روزانه است. چنانکه زیمل نیز اشاره می‌کند

^۱ Stepwise

که پیچیدگی زندگی شهری ما را مجبور به وقت‌شناسی، حسابداری و دقت کرده و جهان را به یک مسئله‌ی ریاضی تبدیل می‌کند (کرایب، ۱۳۸۹: ۲۸۶).

بین میزان ارزش زمان بر حسب وضعیت اشتغال تفاوت معنی‌داری وجود دارد. این یافته با نتایج تحقیق ملک‌آرا (۱۳۸۸)، همسویی داشت. اساساً نوع شغل، آهنگ معینی به زندگی انسان می‌بخشد. چنانکه یافته‌ها نیز نشان داد، بیکاران کمترین ارزش را برای زمان قائلند.

بین نیاز به پیشرفت و ارزش زمان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. این یافته با نتایج تحقیق حاجلو و همکاران (۱۳۹۰) و سابلیم (۲۰۰۷) همسویی دارد. مک‌کلند بر این باور است که هر یک از ما مقدار زیادی وقت آزاد داریم اگر شخصی وقت آزاد خود را صرف اموری نظیر استراحت، شنا، مطالعه و خلاصه لذت بردن از زندگی خود نماید، این شخص انگیزه‌ی پیشرفت ناچیزی دارد. اگر شخصی وقت آزاد خود را به فکر کردن در مورد دوستان، خانواده، گروه‌های اجتماعی، مهمانی‌ها و امثال آنها صرف نماید، این شخص نیز انگیزه‌ی پیشرفت اندکی دارد. تنها در حالتی می‌توان گفت شخص از انگیزه‌ی قوی برخوردار است که پی‌درپی به چگونگی بهبود وضعیت فعلی یا انجام وظیفه از راه‌های بهتر بیندیشد (سو، ۱۳۹۲: ۴۶).

در مورد فرضیه‌ی رابطه‌ی بین جهانگرایی و ارزش زمان با نتایج حاصل شده از آزمون، بین جهان‌گرایی و ارزش زمان رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد. این یافته با نتیجه‌ی تحقیق لورنت و همکاران (۲۰۱۶)، همسویی دارد. بحث زمان و مکان در اندیشه‌ی گیدنز از مفاهیم اساسی مدرنیته و جهانی‌شدن وی می‌باشد. وی معتقد است که زمان و مکان در دوره‌های قبل از مدرنیته تأکید بیشتری بر موقعیت بلاواسطه‌ی بازیگران اجتماعی داشته که در کنار هم پیوند داشته باشند. در عصر مدرنیته فاصله‌گذاری زمان - مکان امکان توسعه‌ی مکانیسم‌های تکه‌برداری را فراهم می‌آورد که فعالیت‌های اجتماعی را از زمینه‌های محلی بیرون آورده و آن‌ها را در سراسر زمان و مکان دوباره سامان می‌دهد (نش، ۱۳۸۰: ۹۰).

رابطه‌ی بین جامعه‌پذیری و ارزش زمان معنی‌دار شده است. این یافته با نتایج تحقیق وان ایراد (۲۰۰۳)، همسو است. فرد نظم یا بی‌نظمی را توسط هر یک از نهادها یا گروه‌های مربوطه می‌آموزد و برای وی تبدیل به عادت‌واره‌ای می‌شود که به صورت خودکار در زندگی روزمره خود عمل می‌کند. پارسونز معتقد است در یک فراگرد اجتماعی شدن موفق، ارزش‌ها و هنجارهای یک نظام ملکه‌ی ذهن کنشگران آن نظام می‌شوند. یعنی به صورت بخشی از وجود کنشگران یا وجدان آنها در می‌آیند. در نتیجه این فراگرد، کنشگران ضمن

دنبال کردن منافعشان، در واقع به مصالح کل نظام خدمت می‌کنند (ریترز، ۱۳۸۵:۱۳۶). طبق نظریه‌ی بوردیو، عادت‌واره از سنین کودکی آرام آرام در فرد شکل می‌گیرد و در این شکل‌گیری خانواده، نظام آموزشی، محیط اجتماعی و غیره نقش اساسی دارند.

نتایج نشان داد، بین دینداری و ارزش زمان رابطه وجود دارد. این یافته با نتایج تحقیق بلند و همکاران (۱۳۹۳)، همسویی داشت. دین (از جمله دین‌های توحیدی) امور روزمره‌ی زندگی انسان را به نظم در می‌آورد. در اسلام ادای نماز و سایر عبادات و مناسک در وقت‌های معینی انجام می‌شود. طبق نظر استارک و گلاک تمامی مذاهب بر این اصل مشترک‌اند که علاوه بر جنبه‌ی درونی، باید نمود بیرونی نیز داشته باشند. دیدگاه استارک و گلاک از آنجایی با مسئله‌ی ارزش زمان ارتباط می‌یابد که انجام ادعیه و مناسک در تمام مذاهب در زمان خاصی شروع و خاتمه پیدا می‌کند، این حاکی از آن است که افراد مذهبی برنامه‌ریزی منظمی در زندگی‌شان دارند.

فرضیه‌ی ششم به بررسی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و ارزش زمان پرداخته که این رابطه نیز معنی‌دار شده است خیلی‌ها نظم را محدود کردن آزادی می‌دانند. این یافته با نتایج تحقیق چارلز (۲۰۰۷) همسو بود. در حالی که تجربه‌ی کشورها و حتی شرکت‌های موفق نشان داده رعایت نظم، احترام بیشتر به حقوق شهروندی را به دنبال دارد. در شرکت‌هایی که نظم و انضباط در آنها حاکم است، افراد بهره‌وری و حقوق بیشتری دارند و به نظرات آنها اهمیت زیادی داده می‌شود. برای تبیین این فرضیه می‌توان گفت که افراد در تعاملات اجتماعی خود و با شبکه‌های گسترده‌ای از ارتباطات که با هم دارند برای زمان خود و دیگران ارزش و احترام زیادی قائلند چنانکه به عقیده‌ی کلمن سرمایه‌ی اجتماعی نمایانگر منبعی است از انتظارات دوطرفه و بنابراین با شبکه‌های گسترده‌تر ارتباطات، اعتماد و ارزش‌های مشترک، بالاتر از افراد قرار می‌گیرد (از کیا و دیگران، ۱۳۸۹:۲۲۸).

پیشنهادهات

توجه به ارزش زمان، نیازمند یادگیری و ساختارها و فرایندهای مبتنی بر نظم است که از چالش‌های زندگی معاصر است. به نظر می‌رسد لازم است خانواده‌ها الگوی مناسبی از نظم را به نسل جدید به صورت رفتاری فراهم نمایند. نقش والدین در این زمینه از اهمیت بالایی برخوردار است. یک نهاد به تنهایی قادر به نهادینه کردن و گسترش نظم در جامعه نیست بلکه تمامی نهادها و سازمان‌ها با همکاری یکدیگر نظم را در بین آحاد جامعه گسترش دهند. اصولاً تنظیم وقت، گاهی با عادت‌های افراد در تضاد قرار می‌گیرد. افراد یاد

بگیرند عادت‌های مختلف خودشان را مثل عادات مطالعاتی، عادات خواب و بیداری، عادات تغذیه‌ای، تماشای تلویزیون، عادات تفریحی و ... را شناسایی کنند و در تنظیم وقتشان به آنها هم توجه کنند.

زمان و ارزشی که برای آن قائلیم، به عوامل گوناگونی بستگی دارد که در این پژوهش، مجال پرداختن به تمام ابعاد آن نبود. پیشنهاد می‌شود محققان در کلان‌شهرها و همچنین به صورت مقایسه‌ای این مسئله را مورد بررسی قرار دهند. همچنین پیشنهاد می‌شود در میان مشاغل به صورت خاص، ارزش زمان مورد بررسی قرار گیرد.

فهرست منابع:

- اسلاوین، رابرت ای (۱۳۸۵). روانشناسی تربیتی؛ نظریه و کاربردها، ترجمه‌ی یحیی سید محمدی، تهران: روان.
- افراسیابی، حسین و خرم‌پور، یاسین (۱۳۹۴). "فرانوگرایی فرهنگی و رابطه‌ی آن با جهان‌گرایی در بین جوانان شهر یزد"، فصلنامه‌ی تحقیقات فرهنگی، سال ۸، شماره‌ی ۲.
- اکبری، امین (۱۳۸۳). نقش سرمایه‌ی اجتماعی در مشارکت: بررسی تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر مشارکت سیاسی - اجتماعی (مطالعه‌ی موردی: روستای فارسنج از توابع سقز)، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشکده‌ی علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- بلند، حسن (۱۳۹۱). "معنویت‌گرایی، مدیریت زمان و پیشرفت تحصیلی: زمان‌ورزی معنوی"، پژوهش‌های روانشناسی بالینی و مشاوره، شماره‌ی ۴(۱).
- جنکینز، ریچارد (۱۳۸۴). پیر بوردیو، ترجمه‌ی لیلا جوافشانی و حسن چاوشیان، تهران: نشر نی.
- حاجلو، نادر؛ صبحی قرامکی، ناصر و نوری، سعیده (۱۳۹۰). "پیش‌بینی‌های روان‌شناختی مدیریت زمان: رابطه‌ی وظیفه‌شناسی، سرسختی و ترجیح سازماندهی با مدیریت زمان"، پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، دوره‌ی ۱، شماره‌ی ۴.
- حبیب‌پور، کریم و صفری، رضا (۱۳۸۸). راهنمای جامع کاربرد *SPSS* در تحقیقات پیمایشی (تحلیل داده‌های کمی)، تهران: متفکران.
- ریتزر، جورج (۱۳۸۵). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه‌ی محسن ثلاثی، تهران: انتشارات اطلاعات.
- سلیمی، علی و داوری، محمد (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی کجروی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ دوم.
- سو، آلوین (۱۳۹۲). تغییر اجتماعی و توسعه، ترجمه‌ی محمود حبیبی مظاهری، تهران: پژوهشکده‌ی مطالعات راهبردی.
- فاین، بن (۱۳۸۵). سرمایه‌ی اجتماعی و نظریه‌ی اجتماعی، ترجمه‌ی محمد کمال سروریان، تهران: پژوهشکده‌ی مطالعات راهبردی.
- فرنر جک، دی (۱۳۸۱). مدیریت موفق زمان، ترجمه‌ی جوادی‌زاده، تهران: پژوهش.
- قائدمحمدی، محمدجواد و ناظم، فتاح (۱۳۹۰). "رابطه‌ی بین کارآفرینی و مدیریت زمان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی (واحدهای منطقه‌ی ۱۲)"، فصلنامه‌ی تحقیقات مدیریت آموزشی، سال دوم، شماره‌ی چهارم.

- کرایب، یان (۱۳۸۹). نظریه‌ی اجتماعی کلاسیک، مقدمه‌ای بر اندیشه‌ی مارکس وبر، دورکیم، زیمل، ترجمه‌ی شهناز مسمی‌پرست، تهران: آگه.
- لوئیس، دیوید (۱۳۸۵). مدیریت زمان، ترجمه‌ی کامران روح شهباز، تهران: ققنوس، چاپ چهارم.
- ملاحسنی، حسین (۱۳۸۱). "بررسی رابطه‌ی بین میزان سرمایه‌ی اجتماعی و نوع دینداری در بین دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان در استان گلستان (علی‌آباد - گنبد) پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد، تربیت مدرس.
- ملک‌آرا، بهمن جمشید (۱۳۸۸). "بررسی رابطه‌ی مدیریت زمان با فرسودگی شغلی کارکنان اداره‌ی کل امور مالیاتی آذربایجان غربی در سال مالی ۱۳۸۶"، فصلنامه‌ی تخصصی مالیات، دوره‌ی جدید، شماره‌ی چهارم (مسلول ۵۲).
- نش، کیت (۱۳۸۰). جامعه‌شناسی سیاسی معاصر، ترجمه‌ی محمدتقی دلفروز، تهران: کویر، چاپ اول.
- واترز، مالکوم (۱۳۷۹). جهانی‌شدن، ترجمه‌ی اسماعیل مردانی گیوی، تهران: سازمان مدیریت صنعتی.
- هاوکینگ، استیون (۱۳۸۴). تاریخچه‌ی زمان، ترجمه‌ی محمدرضا محبوب، تهران: سهامی، چاپ نهم.
- هیندل، تیم (۱۳۸۳). مدیریت زمان، ترجمه‌ی شفیع الهی، تهران: سارگل.
- یساولی، مهدی (۱۳۹۴). ایران وقت ندارد، روزنامه‌ی شهروند، شماره‌ی ۷۵۷.

Erade, V. (2003). "Pcrxtinaior at work and time management Training", *Psychology*. 137 (5): 421-34.

Elias, N. (1992). *An Essay on Time*, Oxford: Basil Blackwell.

Llorente M. G. Castro A. J. Quintas-Soriano C. Lopez.I. Castro H.Montes C. & Martín-Lopez B. (2016). "The value of time in biological conservati on and supplied ecosystem services: A willingness to give up time exercise", *Journal of AridEnvironments*, 124: 13-21.

Tabboni, S. (2001). "The dea of social time in Norbert Elias", *Journal of Time and Society*, 10(1): 5-27.

Worrell, F. C & Mello, Z. (2009). "Convergent and Discriminant Validity of Time AttitudeScores on the Adolescent Time Perspective Inventory", *Diskurs Kindheits- und Jungend for schung*, 4(2): 185-196.